

Deniz, Taşkın ve Diker, Oğuz (2016) Coğrafya ve Tarih Perspektifinden Somut Kültürel Miras ve Türkiye (2.Baskı)

**Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık,
ISBN:978-605-318-756-1, 227 sayfa***

Farklı disiplinler tarafından değişik yönleriyle ele alınıp incelenebilecek bir kavram olan *kültür* kavramının kaynaklarda pek çok tanımına rastlamak mümkündür. Bu tanımlara bakıldığında temel olarak birkaç noktanın ön plana çıktığı görülmektedir. Bunlardan birisi *kültürün insanlar tarafından yaratılan değerler olduğu*, diğeri *somut (maddi) ve/veya somut olmayan (manevi) unsurlar bütünü olduğu* ve bir diğeri de *insana, topluma ya da bir topluluğa ait ayırt edici bir yönünün olduğu*dur. Kültürel miras ise önceki nesillerin meydana getirdikleri ve yeni nesle aktardıkları fiziksel olarak varlığı olan ve insan eliyle yapılmış *maddi* ve bir topluma ait değerler bütünü olan *manevi* kültür ürünleri olarak tanımlanabilir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere kültürel mirası somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras olarak ayırmak yerinde olacaktır. Tarihi, arkeolojik, kentsel ve doğal sitler, anıt, ören yeri, höyük, tümülüs, külliye, cami, kilise gibi kalıntılar somut kültürel mirası oluşturur.

Pegem Akademi Yayıncılık tarafından 2016 yılında birinci baskısı ve hemen ardından 2017 yılında da ikinci baskısı yapılan kitabın konusunu temel olarak somut kültürel miras oluşturmaktadır. Konu, coğrafya ve tarih perspektifi üzerinden ve Türkiye özelinde ele alınmıştır. Kitap, farklı üniversitelerde (Doç.Dr. Taşkın Deniz-Karabük Üniversitesi Turizm Fakültesi, Dr.Öğr.Üyesi Oğuz Diker-Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm Fakültesinde görev yapmaktadırlar.) görev yapan iki öğretim üyesi tarafından kaleme alınmıştır.

Kitapta, öncelikle, Araştırmanın Amacı, Araştırmanın Kapsamı-Sınırlılıkları ve Araştırmanın Yöntemi yazılmıştır. Araştırmanın amacı, kültür ve kültürel miras öğelerinin kavramsal olarak incelenmesi ile Anadolu coğrafyasında bulunan somut kültürel miras öğelerini UNESCO tarafından dünya miras listesine dahil edilenler başta olmak üzere belirli bir tarih ve coğrafya perspektifinden, belirli bir mantık dahilinde araştırmak, mevcut durumlarını or-

* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, ISBN:978-605-318-756-1, 227 sayfa Bu kitap tanıtım yazısı Özlem Aydoğdu Atasoy tarafından yazılmıştır. (Öğr.gör., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Erdek Meslek Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Programı, oatasoy@bandirma.edu.tr)

taya koyarak kültürel miras ile ilgili turizm hareketlerine kaynaklık edecek araştırmalara literatür katkısı sağlamaktır.

Araştırmanın UNESCO tarafından belirlenen “kültürel miras kriterlerini” taşıyan alanların üzerinde yapılması çalışmanın en önemli kısıtlılığıdır. Söz konusu öğelere yönelik sınıflandırmada yine UNESCO tarafından ilan edilen Dünya Miras Listesindekilere öncelik verilmesi de araştırmanın diğer sınırlılığıdır.

Araştırma evrenini Türkiye’deki somut kültürel miras alanları oluşturmaktadır. Örnekleme ise somut kültürel miras alanları içerisinde UNESCO tarafından belirlenen “kültürel miras kriterlerini” taşıyanları olarak belirlenmiştir. Çalışmada kaynak tarama yöntemi başta olmak üzere nitel araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır.

Kitapta, birinci ve ikinci baskıya yazılan Önsözlerin ardından sırasıyla İçindekiler, Tablo- lar Listesi (13 tablo) ve Şekiller Listesi (122 şekil) gelmektedir.

Kitap, üç bölümden oluşmaktadır:

Kültür ve Kültürel Miras başlıklı birinci bölüm kendi arasında Kültür ve Kültürel Miras olarak ikiye ayrılmıştır. Kültür başlığı altında yer alan alt başlıklar, kültürün özellikleri, kültür türleri ve kültür tipleridir. Kültürel Miras başlığının altında ise, kültürel miras türleri “somut kültürel miras” ve “somut olmayan kültürel miras” kavramlarına yer verilmiştir.

İkinci bölümün ana başlığı *Somut Kültürel Miras ve Türkiye*’dir. Bölümde Türkiye’de Somut Kültürel Mirasla ilgili konular detaylı olarak anlatılmıştır. Jeolojik Süreçte Anadolu Coğrafyasının Şekillenmesi, Tarih Öncesi Çağlarda Anadolu ve Türkiye’de Somut Kültürel Miras Örnekleri bölümde anlatılan alt konu başlıklarıdır.

Dünya Miras Listesi ve Türkiye başlıklı üçüncü ve son bölümde ise Türkiye’nin Miras Listesindeki yeri bol görsel kullanılarak tartışılmıştır. Dünya Miras Listesi kavramı 1972 yılında UNESCO tarafından ortaya atılmıştır. Herhangi bir somut kültürel miras unsurunun bu listeye girebilmesi için listeye alınma kriterlerinden en az birisini yerine getirmesi beklenmektedir. Bu kriterler;*

1. İnsanın yaratıcı dehasının üst düzeyde bir temsilcisi olması,
2. Dünyanın bir kültür bölgesinde veya bir dönemde mimarlık veya teknoloji, anıtsal sanatlar, kent planlama veya peyzaj tasarımı alanlarında önemli gelişmelere ilişkin insani değer alışverişlerine tanıklık etmesi,
3. Yaşayan veya yok olan bir kültür geleneğinin veya uygarlığın istisnai, ender rastlanan bir temsilcisi olması,
4. İnsanlık tarihinin önemli bir aşamasını veya aşamalarını gösteren bir yapı tipinin, mimari veya teknolojik bütünü veya peyzajın istisnai bir örneği olması
5. Özellikle geri dönüşmez bir değişimin etkisi altında hassaslaşmış olan çevre ile insan etkileşiminin veya bir kültürün/kültürlerin temsilcisi olan, geleneksel insan yerleşimi, arazi kullanımı veya deniz kullanımının istisnai bir örneği olması,

*Kriterler, Kültür ve Turizm Bakanlığının ana hizmet birimlerinden birisi olan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün resmi web sayfası olan <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44439/dunya-miras-listesine-alinma-kriterleri.html> ’den 28 Haziran 2018 tarihinde alınmıştır.

6. İstisnai evrensel önem taşıyan sanatsal veya edebi eserler, inançlar, fikirler, yaşayan gelenekler ve olaylarla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olması (Komite bu kriterin tercihen diğer kriterler ile birlikte kullanılması gerektiğini kabul etmektedir.)

7. Üstün doğal görünelere veya eşsiz doğal güzelliklere ve estetik öneme sahip alanları içermesi,

8. Yaşamın kaydı, yer şekillerinin oluşumunda devam eden önemli jeolojik süreçler veya önemli jeomorfik veya fizyografik özellikler dahil dünya tarihinin önemli aşamalarını temsil eden istisnai örnekler olması,

9. Kara, tatlı su, kıyı ve deniz ekosistemleri ve hayvan ve bitki topluluklarının evrim ve gelişiminde devam eden önemli ekolojik ve biyolojik süreçleri sunan istisnai örnekler olması,

10. Bilim veya koruma açısından istisnai evrensel değere sahip tehlike altındaki türleri içeren yerler de dahil, biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için en önemli ve dikkat çeken doğal habitatları içermesidir.

Ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığının girişimleriyle birlikte 1985 yılından 2017 yılı dahil olmak üzere 15 adet kültürel ve 2 adet hem kültürel hem de doğal olmak üzere toplam 17 varlık dünya miras listesine alınmıştır. Bu varlıklar sırasıyla: (s.50)

1. İstanbul'un Tarihi Alanları (1985)
2. Sivas Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (1985)
3. Nevşehir Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (1985)
4. Çorum Hattuşa (Boğazköy) – Hitit Başkenti (1986)
5. Adıyaman Nemrut Dağı (1987)
6. Antalya – Muğla Xantos-Letoon (1988)
7. Denizli Pamukkale-Hierapolis (1988)
8. Karabük Safranbolu Şehri (1994)
9. Çanakkale Troya Antik Kenti (1998)
10. Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (2011)
11. Konya Çatalhöyük Neolitik Kenti (2012)
12. İzmir Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (2014)
13. Bursa Cumalıkızık (2014)
14. Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri (2015)
15. İzmir Efes (2015)
16. Kars Ani Arkeolojik Alanı (2016)
17. Aydın Aphrodisias Antik Kenti (2017)'dir.

Üçüncü ve son bölümde yukarıda sayılan 17 varlık görseller eşliğinde detaylı olarak anlatılmıştır.

Kitap, Ekler, Kaynakça ve Özgeçmiş bölümleriyle sona ermektedir.

Sonuç olarak, kitap somut kültürel miras konusunu geçmişten günümüze kadar detaylı olarak incelemiş ve anlatımı görsellerle zenginleştirmiştir. Bu nedenle kitabın konuyu anlamada, kavramada, öğrenmede iyi bir kaynak olduğu, konuyla ilgili yapılacak diğer çalışmalara ışık tutacağı ve konu üzerinde çalışacak olan araştırmacılara ilham vereceği iddia edilebilir.